

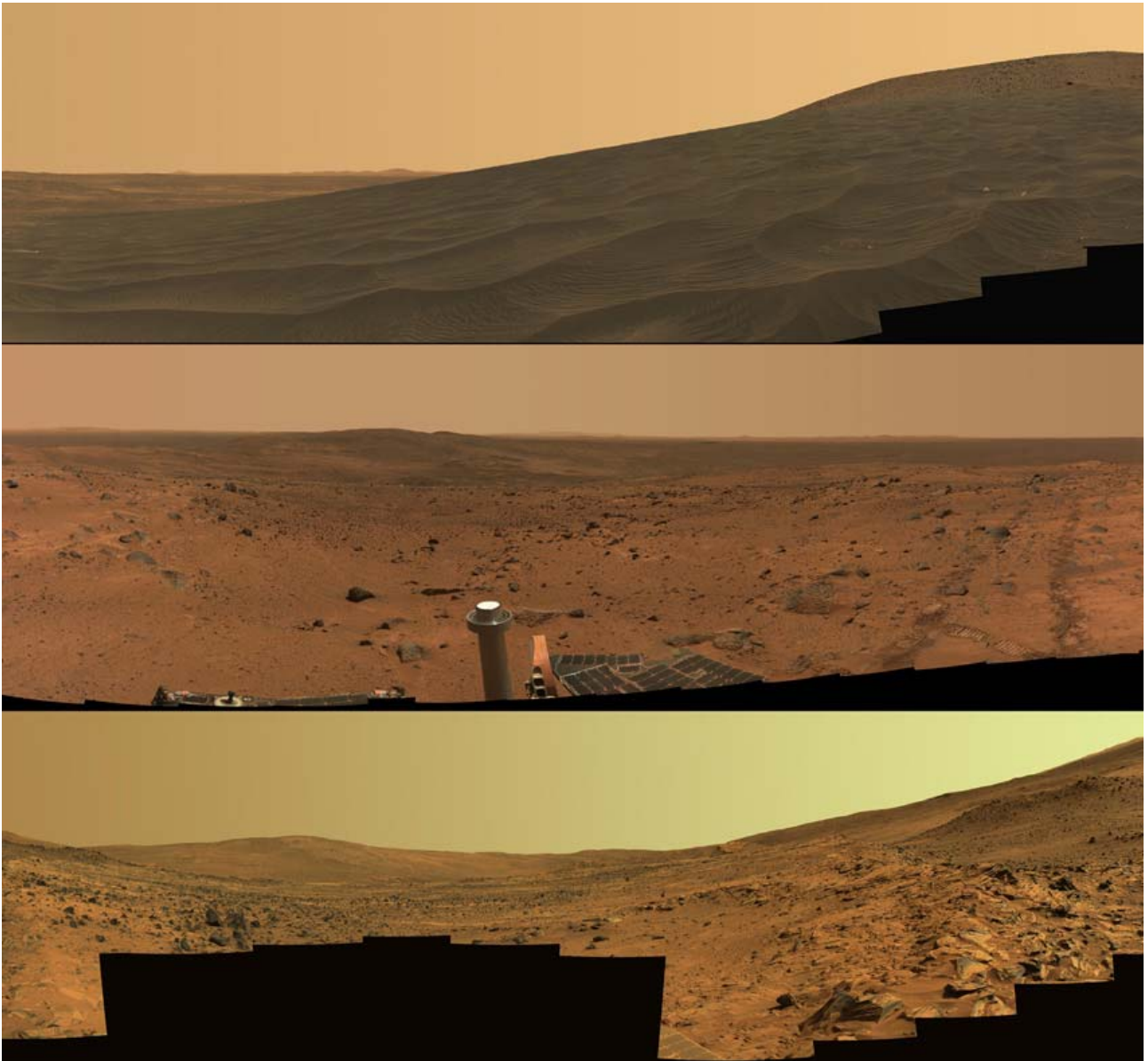
PUSTIU.

de Stefan Davidovici

Arhitectura no.53, Aprilie 2007, pag. 84-87

Empty spaces fill me up with hope
Distant faces with no place left to go

(din Incomplete, Backstreet boys, cintec auzit la radio)

Din strict subiectivul punct de vedere al speciei umane, orice loc poate fi clasificat ca fiind sau absolut necunoscut si niciodata atins, sau cunoscut dar niciodata atins, sau cunoscut si atins - si implicit modelat intr-o masura sau alta - de prezenta umana.

Prin natura profesiei arhitectii au de-a face fara oprire cu ultima categorie – a carei expresie primara e *mediul construit*, lumea construita de om, de la drumuri la cladiri individuale, orase si conglomerate urbane. Sintem obsedati de mediul construit: fara oprire,

cu mai multa sau mai putina indeminare si imaginatie, il largim, il completam, il refolosim; incercam sa il intelegem, il reproducem in desene si disecam in articole.

Evident, fiecare om se percepe pe sine insusi ca fiind un individ de sine statator; dar la scara speciei umane, si vazuti dintr-o perspectiva temporala ceva mai larga, arhitectii pot binemersi fi perceputi ca un fel de anonime celule specializate, ocupate sa cladeasca incet mediul construit, exact ca intr-un recif de corali.

Din nimic mediul construit a prins fiinta. A avut nevoie de milenii ca sa se inchege, sa se dezvolte, sa devina, din doua frunze de palmier asezate peste trei bete strimbe, stratul solid de beton si otel care e astazi mediul primar al umanitatii.

Dumnezeu stie ce o sa devina mediul construit. Poate o sa continue sa creasca pina o sa acopere intregul glob cu o camasa rigida si straina. Dezvoltind, ca parazitul *tree-killer* din Australia, o retea care termina prin a lua locul copacului insusi; ramine doar forma lui, vida, monstruoasa, gigantic copac impostor. Probabil – speram cu totii ca departe in timp – mediul construit o sa dispara pur si simplu, impreuna cu dominanta noastra asupra suprafetei terestre, dintr-un motiv sau altul.

E esential pentru mediul construit sa continue sa creasca – e principiul insusi al existentei lui. Sint multe moduri de a creste, dar cel mai la indemina e sa gasesti pur si simplu noi spatii pe care sa le ocupi. Cautarea de spatii noi, virgine, e un motiv la fel de vechi ca umanitatea insasi. Pare ca, in zorii speciei umane, stramosii tuturor oamenilor moderni au parasit centrul Africii, trecind prin Rift Valley, ca sa colonizeze incet o lume niciodata pina atunci vazuta cu ochi de Homo Sapiens (1). Ceea ce micul trib uman avea in fata era o lume atit de pustie incit face sa pare Sahara de astazi Manhattan prin comparatie. De atunci omul a traversat de multe ori Pamintul in lung si in lat, iar locuri niciodata vazute sint o marfa foarte rara in ziua de azi.

Dar simtim inca, instinctiv, nevoia profunda de a continua sa cautam asemenea locuri. Poate pentru asta atita lume merge in fiecare vara la malul marii, ca intr-un urias pelerinaj al unei religii nebagate in seama. Pina si o mare plina cu cargouri ne ajuta sa intelegem, inconstient, ca lumea e, inca, ceva mai mult decit propriile noastre strazi. Ca nu sintem inca o specie schizofrenica, inchisa in ea insasi, ca intr-o fundatura fara iesire. Poate asta e motivul pentru care imaginile unui desert inimaginabil de departat dar absolut banal - nisip rosu si bolovani sub un cer ambiguu - pot sa emotioneze atit de adinc.

Primele citeva imagini in culori, la rezolutie mare de pe planeta Marte au aparut in ultimii ani 90 odata cu succesul misiunii Pathfinder; din 2004 cele doua Rover ale NASA le-au transformat intr-un suvoi impresionant. Ilustratele din Marte au inceput prin a aparea pe prima pagina a cotidianelor din toata lumea, doar pentru ca ecoul lor in constiinta publica sa se estompeze incet-incet. Bineinteles. Cit timp poate ramine publicul cititor (cu exceptia, evident, cititorilor revistei Arhitectura) fascinat de un desert plin cu bolovani. Doar cu citeva coline pierdute pe orizont. Fara canale si fara nici o urma, pentru moment, de omuleti verzi cu antene.

Insa, cu sau fara permisiunea managerilor presei mondiale, imaginile tinutului departat, bintuit de vinturi, atit de pustiu incit singurul personaj vizibil e insusi aparatul de fotografiat, continua sa ajunga la noi prin ochii zoomorficilor nostri ambasadori. Si sint inca la fel de incredibile.

Ce se intimpla nu s-a mai intimplat cu atita forta de cind stramosii nostri au parasit Rift Valley acum 50 de mii de ani. Cu fiecare suta de metrii rotita cu truda sub rotile rover-urilor, ochii nostrii proprii si personali cistiga privilegiul de a vedea privelisti niciodata vazute de cind e omul om. Nu e decit o nesemnificativa ironie a sortii faptul ca perceptia noastra e limitata la ecranul computerului; ca de fapt ceea ce vedem atit de clar ,va fi in veci departe' (2). Senzatie e cu atit mai puternica cu cit ceea ce vedem in desertul rosu e un spatiu inteligibil,

la o scara familiara si apropiata. Seamana foarte bine cu tot felul de locuri de pe Pamint, spre deosebire de peisajele interstelare cu galaxii rotitoare si nebuloase intinse pe ani-lumina pe care le asociem in general ideii de Cosmos. Departe cum e, desertul martian e pentru noi un loc usor de recunoscut si descifrat mental.

Efectul peisajului de pe Marte e o adinca usurare. Pustiul rosu e in evident contrast cu lumea agresiva, arhiplina si arhiaglomerata traita zi de zi de majoritatea europenilor secolului 21. Omenirea a inceput deja sa simta ca spatiul pe care il ocupa pe Pamint devine, poate, putin cam exagerat. Simpla priveliste a unui loc absolut de neatins (cu toate ca am reusit sa plantam si pe acolo diverse fiare vechi spatiale) ne aduce inapoi la mitica vreme de demult, in care propria noastra planeta era curata, noua si fara sfirsit.

Pentru arhitecti, mai mult decit pentru oricine altcineva, usurarea e si mai puternica. Cind te ocupi zi de zi de mediul construit, idea ca undeva in limita perceptiei noastre exista si perfectul opus al notiunii, un loc liber de *absolut orice*, nu poate fi decit odihnitoare. Doamne, ce loc perfect in care sa construiesti ceva!

Note:

1 – Bill Bryson, 'A short history of nearly everything', Black Swan 2004, page 548

2 – Mihai Eminescu, 'Si oare tot n-ati inteles'

mai multe informatii si imagini despre rover-urile de pe Marte sint disponibile pe situl:
<http://marsrovers.jpl.nasa.gov/home/index.html>

Imagini: Spirit si Opportunity, NASA/JPL-Caltech

Copyright © Stefan Davidovici 2007.